УДК 330.162; 336.011

JEL M20, O33

DOI <https://doi.org/10.17721/tppe.2019.39.3>

Микитюк О.П., доцент
КНУ імені Тараса Шевченка
Онисенко Т.С., асистент
КНУ імені Тараса Шевченка

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглядаються основні поняття управління грошовими потоками з врахуванням активного використання концепції креативного мислення, виходячи з яких було сформульовано основні вимоги до процесу управління грошовими потоками підприємства за заданих умов. Для відповідності цим вимогам усі потоки підприємства (грошові, інформаційні, матеріальні та інші) мають бути синхронізовані. Способом синхронізації та загальносистемної оптимізації і являється новітня концепція прийняття управлінських рішень в сфері фінансів.

В статті розглянуто етимологію поняття грошовий потік та наведено змістовий зміст концепції креативного мислення.

Також розглянуто основні умови для застосування креативного мислення при вирішенні поставлених завдань. Визначено необхідні елементи креативного мислення. Названо основні елементи та методи концепції креативного мислення для ефективного управління грошовими потоками.

Ключові слова: креатив, креативне мислення, грошові потоки, фінанси підприємств, управління.

Постановка проблеми. В умовах сучасної швидко змінюваної економіки кожне прогресивне підприємство самостійно обирає стратегію і тактику свого розвитку, питання самофінансування вважає першочерговими завданнями. На підприємствах постійно здійснюється рух грошових коштів і технологічна модернізація, та інтелектуалізація сучасного виробництва обумовлена значними обсягами капітальних вкладень. Як наслідок таких процесів виникає потреба в оперативному та ефективному управлінні грошовими потоками на подібного роду підприємствах. Також важливими залишаються такі фактори впливу як інфляційні процеси, відсоткова ставка, що чинить безпосередній вплив на рух грошових коштів.

Враховуючи зміни в суспільно-економічному житті, все більшої популярності набуває концепція «креативного мислення» та «креативного управління» підприємствами. Тож така важлива частина управлінської діяльності як управління грошовими потоками не може залишатись осторонь концепції «креативності».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні економісти-практики та теоретики давно досліджують поняття і основні види грошових потоків та можливості ефективного управління ними. Однак стрімкий розвиток методології оцінки ефективності роботи, що відбувається в останні роки, відновив значення проблем

новітніх методів ефективного управління грошовими потоками в загальній системі управління підприємствами та забезпечив необхідність виокремлення креативної складової в такого роду системі.

Необхідно зазначити, що обрана тема дослідження цікавить більшою мірою не науковців, а бізнесменів-інвесторів, що вивчають можливості для вигідних вкладень; до них слід віднести таких відомих фінансистів як Роберт Кіосакі, Уоррен Баффетт, Пітер Друкер, Алан Армстронг, Джеймс Коллінс та ін. Вагоме значення в теоретичні розробки зазначених проблем внесли такі зарубіжні та вітчизняні науковці як Дж. К. Ван Хорн, Ж. Ришар, Бланк І.О., Баюра Д. О., Кравченко Т. В., Шегда А. В. та ін.

Невирішені частини проблеми. Не дивлячись на те, що існує велика кількість наукових праць, які широко описують суть та види грошових потоків, залишаються практично не досліджені частини в сегменті застосування креативного мислення в частині управління грошовими потоками, яким в зарубіжних країнах почали приділяти все більше уваги. У даній статті будуть описані нові підходи до визначення суті креативного мислення та його застосування для ефективного управління грошовими потоками, що матиме практичне значення для сучасного управління фінансами підприємств.

Метою дослідження є вдосконалення підходів до суті системи управління грошовими потоками шляхом використання елементів креативності з метою підвищення ефективності управління фінансовою діяльністю підприємств України, загалом.

Методологія дослідження. Теоретичне підґрунтя дослідження сформували праці провідних вітчизняних і зарубіжних учених. Дослідження виконане із використанням як загальнонаукових, так і спеціальних методів, зокрема, у процесі дослідження проаналізовано теоретичні основи сутності поняття «грошовий потік» за допомогою методів теоретичного узагальнення. Абстрактно-логічний метод використаний для визначення основних компонентів формування креативної системи управління грошовими потоками підприємства та місця інструментів креативного менеджменту в загальній системі управління підприємством.

Результати дослідження. Проблема ефективного управління грошовими потоками підприємства є досить актуальною, тому необхідно створити таку систему управління грошовими потоками, яка охоплювала б основні аспекти управління діяльністю підприємства: управління необоротними активами, товарно-матеріальними запасами, дебіторською та кредиторською заборгованістю, кредитами банку, власним капіталом і при цьому використовуючи не стандартні управлінські прийоми та креативні рішення.

Тому вважаємо за необхідне визначити категорії для наступного їх поєднання та детального розгляду. В науковій літературі велика кількість науковців погоджуються із твердженням, що грошовий потік відображає суть чистого грошового потоку лише у вузькому сенсі, а в більш широкому показує загальний рух коштів підприємства.

Зокрема вчений Л. Бернстайн вважає, що визначення «грошовий потік» в буквальному сенсі не має змісту, оскільки сам потік визначити неможливо, так як це – постійний рух коштів. До того ж, цей рух коштів може здійснюватися в результаті

різних видів діяльності [1]. Дж. К. Ван Хорн вважає грошовий потік, потоком не просто грошей, а активів, які придбаваються за рахунок власних та позичених коштів. Він також акцентує на тому, що грошові потоки є безперервним процесом, тому чіткого визначення поняття грошовий потік не надає [2]. Б. Коллас и Ж. Ришар визначають грошовий потік як різницю між притоком та відтоком коштів. Фактично, грошовим потоком вони називають чистий грошовий потік [4, с. 135]. Варто розглянути основні визначення поняття грошовий потік більш детально (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення сутності грошового потоку на підприємстві

Автор..	Визначення
Бернстайн Л.А	Твердження «потоки грошових коштів» (cash flow) саме по собі не має відповідного пояснення, тому воно є незмістовним.
Ван Хорн Дж.К	Рух грошових потоків (cash flow) фірми представляє собою постійний, безперервний процес.
Оксфордський тлумачний словник	Грошові потоки (cash flow) – це сума наявних коштів, отриманих чи виплачених підприємством, які часто аналізуються за різними статтями. План руху коштів встановлює всі очікувані в даному періоді платежі та поступлення.
Джонс Ернест	В бізнесі рух коштів (cash flow) є ключовим фактором його прогресу та успіху. Ми називаємо це потоком грошових коштів.
МСБУ № 7	Грошові потоки (cash flows) – це надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.
Маршал Дж. Ф.	Грошовий потік (cash flow) – сума прибутку після податку і негрошових витрат, які включають такі статті, як списання фіксованих активів, зменшення ресурсів, амортизацію та нематеріальні активи.
Коллас Б., Ришар Ж.	Грошові потоки (cash flow) – різниця між отриманими та виплаченими грошовими коштами за певний період часу.
Верба В.А.	Грошовий потік – різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей
Поддєрьогін А.М.	Грошовий потік – сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами. Грошові потоки пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання коштів та еквівалентів та їх використання.
Бочаров В.В.	Грошовий потік включає в себе різні види потоків, обслуговуючих господарську діяльність, він показує рух всіх грошових коштів, які не враховуються при розрахунку прибутку: капітальні вкладення, штрафи, податок на прибуток, боргові виплати кредиторами, позичкові та авансові кошти.
Бланк І.О.	Економічна суть грошових потоків підприємства визначається тим, що при здійсненні своєї діяльності будь-яке підприємство створює певний рух грошових коштів у формі їх поступлень та витрат. Цей рух коштів якраз і створює фінансово-господарську діяльність підприємства і визначає суть грошових потоків.

Джерело: згруповано авторами на основі: [1,2,3,4, 7,9,10]

Таким чином, бачимо, що найбільш глибоко дослідив сутність грошових потоків Бланк І.О. Він визначає рух грошових потоків підприємства як своєрідний обіг грошових коштів у формі їх поступлень та витрат в результаті господарської діяльності будь-якого підприємства. Цей безперервний потік грошей якраз і формує фінансово-господарську діяльність організації і визначає суть грошових потоків. З метою подальшого використання показника в системі управління, він пропонує відійти від абстрактного, філософського розуміння категорії «грошовий потік» і сприймати грошові потоки як сукупність надходжень та витрат коштів, генерація яких проходить в результаті діяльності підприємства за певний проміжок часу [3, с. 17].

Основні складові системи управління грошовими потоками являють собою облік руху грошових коштів; аналіз їх потоків; складання бюджету грошових коштів. Тому основне завдання аналізу грошових потоків зводиться до виявлення рівня достатності формування грошових коштів, ефективності їх використання в процесі функціонування, а також збалансованості позитивного і негативного грошових потоків фірми за обсягом і в часі.

Особливої актуальності в сучасних умовах господарювання набуває вдосконалення та креативізація технологій управління грошовими потоками підприємства. При формуванні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства виділяють наступні компоненти організації, представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні компоненти формування креативної системи управління грошовими потоками підприємства

Джерело: побудовано авторами на основі [2,6,12]

Отже, необхідно визначити суть концепції креативного мислення для ефективного її застосування в процесі управління грошовими потоками підприємств. На даний час в управлінні фінансами підприємств немає більш нагальної теми, ніж формування і розвиток практичних навичок системно-креативного, інноваційного мислення, як найбільш ефективного інструменту підвищення конкурентоспроможності

підприємства. Формування людини інноваційно-креативного типу передбачає освоєння нею принципово нової культури мислення та управління. У такій креативній системі управління акцент робиться не стільки на організацію і переробку знань, скільки на їх генерацію і використання в практичній діяльності [5, с. 380]. Звідси ключовим завданням креативного мислення стає навчання управління креативним світоглядом, перш за все, командного типу.

Впровадження сучасної моделі управління грошовими потоками, заснованої на концепції креативного мислення, яка описує етапи функціонального змісту діяльності з управління грошовими потоками, дозволить шляхом проведення ряду послідовних аналітичних операцій сформувати відправну точку для створення ефективної системи загального фінансового менеджменту підприємства [6]. Дослідження в даному аспекті спрямоване на виявлення та усунення проблем в описі функціональних зв'язків і фінансових факторів, що впливають на виконання фінансового плану, його розробку, коригування, реалізацію та аналіз відхилень, включно із застосуванням методів інтерпретації руху грошових коштів. Постановка ефективного фінансового менеджменту вітчизняних підприємств зажадає, як видається, докорінної перебудови механізму управління господарюючим суб'єктом в цілому, на новому, креативному рівні. Саме на даному етапі управління грошовими потоками надважливою постає задача використання концепції креативного мислення задля прийняття успішних управлінських рішень.

Також важливим є той факт, що сучасна економіка більшою мірою спирається на нові знання та управління ними, а креативність персоналу в системі управління фінансами підприємства стає головним джерелом розвитку інтелектуального капіталу, що дозволяє розробляти різні інновації, нові способи прийняття рішень, переробки та подання інформації, що вкрай важливо в інформаційному суспільстві.

Якщо раніше креативність розглядалася як властивість особистості, то сьогодні все більш актуальним стає управління колективною творчістю в процесі управлінських процесів загалом та управління грошовими потоками зокрема. Розвиток креативного менеджменту направлено на управління людським капіталом, прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності, мотивацію творчості і підвищення ефективності роботи управлінців. При цьому найбільш важливим стає комплексний розгляд креативності, як фінансового менеджера, так і підлеглих, а також прояв креативності на різних стадіях управління фінансовою діяльністю підприємства - від генерації ідей до втілення в готовий продукт [6].

Таким чином, доходимо висновку, що креативне мислення в системі управління грошовими потоками займає чільне місце та має ряд методик використання.

Методи, орієнтовані на креативне мислення управлінського персоналу підприємства, націлені на формування нових ідей у фахівців на всіх стадіях фінансової діяльності, від формування грошового потоку і до необхідності його аналізу.

З деякою часткою умовності їх можна розділити на три групи [11].

1. Методи психологічної активізації мислення: мозковий штурм, зворотна мозкова атака, корабельний рада, аналогія, синектика, конференція ідей.

2. Методи систематизованого пошуку: списки контрольних питань, оператор PBC, морфологічний аналіз, функціональний аналіз, функціональний метод проектування Метчетт, метод фокусних об'єктів, метод гірлянд асоціацій і метафор, метод багаторазового послідовного класифікування, метод синтезу оптимальних форм.

3. Методи спрямованого пошуку: функціонально-вартісний аналіз, функціонально-фізичний метод пошукового конструювання Р. Колера, теорія і алгоритм рішення винахідницьких задач Г.С. Альтшуллера.

Висновки. Таким чином, найбільший практичний інтерес, на наш погляд, представляють методи функціонально-фізичного конструювання в процесі управління грошовими потоками на засадах креативного мислення.

На підставі вищесказаного побудова ефективної системи управління грошовими потоками підприємств на засадах концепції креативного мислення, повинна здійснюватися відповідно до таких постулатів:

- комплексність креативного мислення для фінансового управління;
- безперервність фінансового планування, його варіативність, кореляція досягнення запланованих результатів і запровадження новітніх систем мотивації;
- уніфікація і єдність використовуваних форм документації, взаємозв'язок і взаємозалежність функціональних підсистем організації.

Впровадження запропонованої моделі управління грошовими потоками за рахунок використання концепції креативного мислення, на наш погляд, дозволить шляхом проведення ряду послідовних аналітичних операцій сформувати відправну точку для створення ефективної системи фінансового менеджменту підприємства, а також буде сприяти підтримці фінансової рівноваги організації в процесі виробничо-господарської діяльності.

Література

1. Бернштейн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Пер. с англ. / Л.А. Бернштейн. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 547 с.
- 2.. Ван Хорн Жд.К. Основы управления финансами / Жд.К. Ван Хорн. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 800 с.
- 3.Бланк И. А. Управление денежными потоками: Учеб пособие / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2009. – 736 с.
4. Вплив факторів на грошові потоки підприємств в умовах євроінтеграційних процесів України [Електронний ресурс] / О.М. Костюк-Пукаляк // Економіка: реаліі часу. Науковий журнал. – 2017. – No 1(29). – С. 171-177. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2017/No1/171.pdf>
5. Mykytiuk O. Validation of ecologists in enterprise management system: A case study analysis/ N.Shpak, Z.Dvulit, L.Maznyk, O. Mykytiuk, W.Sroka// Polish Journal of Management Studies.-2019.- Vol.19 No.1.- P. 376-390. DOI: 10.17512/pjms.2019.19.1.29
- 6.. Горелов Н.А. Человеческие ресурсы в креативной экономике / Н.А. Горелов, О.Н. Литун, О.Н. Мельников // Креативная экономика. – 2010. – № 1. – С. 14–20
7. Джонс Э. Деловые финансы: Пер. с англ. – М.: «Олимп-Бизнес», 1998. – 416 с.
8. Коллас Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы: Учебное пособие / Пер. с франц. под ред. проф. Соколова Я.В. – М.: Финансы, ЮНИТИ, 1997. – 576 с.
9. Кузьмин А.М. Методы поиска новых идей / А.М. Кузьмин // Методы менеджмента качества. – 2015. – № 1. – С. 12–16.
10. Леонард Д., Строс С. Как заставить работать коллективный мозг компании / Д. Леонард, С. Строс // Креативное мышление в бизнесе. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2012. – 412 с.

11. Семенова С. М. Управление грошовими потоками на підприємствах водного транспорта: обліково-аналітичний аспект: монографія / С. М. Семенова, О. М. Шпирко. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 252 с.
12. A. Shegda, T. Onysenko, T. Kravchenko Creative thinking in the system of modern management // Economics&Education, 2018. – Vol. 3. Issue 1. (ISMA, RIGA, International scientific journal)
13. Robert Toru Kiyosaki. (2000). Cashflow Quadrant: Rich Dad's Guide to Financial Freedom.
14. Don't Get Caught in a Cash Flow Crunch // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medium.com/pocketmarty/don-t-get-caught-in-a-cash-flow-crunch-286b6703e69a>
15. What is Cash Flow // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/c/cashflow.asp>

Referenses

1. Bernstajn L.A. Analiz fyansovoj otchetnosti: teoriya, praktika y ynterpretatsiya / Per. s anhl. / L.A. Bernstajn. – M.: Fynansy y statystyka, 2007. – 547 s.
- 2.. Van Khorn Zhd.K. Osnovy upravleniya fynansamy / Zhd.K. Van Khorn. – M.: Fynansy y statystyka, 2003. – 800 s.
3. Blank Y.A. Upravlenye denezhnymy potokamy: Ucheb posobyе / Y.A. Blank. – K.: Nyka-Tsentr, El'ha, 2009. – 736 s.
4. Vplyv faktoriv na hroshovi potoky pidpriemstv v umovakh ievrointehratsiynyykh protsesiv Ukrainy [Elektronnyy resurs] / O.M. Kostyuk-Pukaliak // Ekonomika: realii chasu. Naukovyy zhurnal. – 2017. – No 1(29). – S. 171-177. – Rezhym dostupu do zhurn.: <http://etsonomitss.opu.ua/files/archive/2017/No1/171.pdf>
- 5.. Mykytiuk O. Validation of ecologists in enterprise management system: A case study analysis/ N.Shpak, Z.Dvulit, L.Maznyk, O. Mykytiuk, W.Sroka// Polish Journal of Management Studies.-2019.- Vol.19 No.1.- P. 376-390. DOI: 10.17512/pjms.2019.19.1.29
6. Horelov N.A. Chelovecheskiye resursy v kreatyvnoy ekonomyye / N.A. Horelov, O.N. Lytun, O.N. Mel'nykov // Kreatyvnaia ekonomika. – 2010. – № 1. – S. 14–20
7. Dzhons E. Delovye fynansy: Per. s anhl. – M.: «Olymp-Byznes», 1998.
8. Kollas B. Upravlenye fyansovoy deiatel'nost'iu predpriyatiya. Problemy, kontseptsyy y metody: Uchebnoe posobyе / Per. s frants. pod red. prof. Sokolova Ya.V. – M.: Fynansy, YuNYTY, 1997. – 576 s.
9. Kuz'myn A.M. Metody poyska novykh ydej / A.M. Kuz'myn // Metody menedzhmenta kachestva. – 2015. – № 1. – S. 12–16.
10. Leonard D., Stros S. Kak zastavyt' rabotat' kollektivnyy mozgh kompanyy / D. Leonard, S. Stros // Kreatyvnoe myshleniye v byznese. – M.: Al'pyna Byznes Buks, 2012. – 412 s.
11. Semenova S. M. Upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvakh vodnoho transportu: oblikovo-analitychnyy aspekt: monohrafiia / Ts. M. Semenova, O. M. Shpyrko. – Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2015. – 252 s.
12. A. Shegda, T. Onysenko, T. Kravchenko Creative thinking in the system of modern management // Economics&Education, 2018. – Vol. 3. Issue 1. (ISMA, RIGA, International scientific journal)
13. Robert Toru Kiyosaki. (2000). Cashflow Quadrant: Rich Dad's Guide to Financial Freedom.
14. Don't Get Caught in a Cash Flow Crunch // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://medium.com/pocketmarty/don-t-get-caught-in-a-cash-flow-crunch-286b6703e69a>
15. What is Cash Flow // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.investopedia.com/terms/c/cashflow.asp>

Микитюк О.П., доцент

КНУ имени Тараса Шевченка

Онисенко Т.С., ассистент

КНУ имени Тараса Шевченка

КРЕАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассматриваются основные понятия управления денежными потоками с учетом активного использования концепции креативного

мышления, исходя из которых были сформулированы основные требования к процессу управления денежными потоками предприятия при заданных условиях. Для соответствия этим требованиям все потоки предприятия (денежные, информационные, материальные и другие) должны быть синхронизированы. Способом синхронизации и общесистемной оптимизации и является новейшая концепция принятия управленческих решений в сфере финансов.

В статье рассмотрена этимология понятия денежный поток и приведено краткое содержание концепции креативного мышления.

Также рассмотрены основные условия для применения креативного мышления при решении поставленных задач. Определены необходимые элементы креативного мышления. Названы основные элементы и методы концепции креативного мышления для эффективного управления денежными потоками.

Ключевые слова: креатив, креативное мышление, денежные потоки, финансы предприятий, управления.

Mykytiuk O., associate professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Onysenko T., assistant
Taras Shevchenko National University of Kyiv

CREATIVE INTELLIGENCE IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF CASH FLOWS OF THE ENTERPRISE

The article deals with the basic concepts of cash flow management taking into account the active use of the concept of creative thinking, based on which the main requirements for the process of cash flow management of the enterprise were formulated under the given conditions. To meet these requirements, all business flows (monetary, informational, material, etc.) must be synchronized. The method of synchronization and system-wide optimization is the latest concept of making managerial decisions in the field of finance. Also, the comparison of monetary flow definitions with Ukrainian and foreign authors has been made. which gave rise to the reflection of the author's definition of the category. Also important is the element of the combination of the latest concept of creative thinking in the financial management segment of the enterprise.

In the article the etymology of the concept of money flow is considered and the brief meaning of the concept of creative thinking is given. The system of classification according to the objectives of cash flow management is created in article. We also analyzed the new types of cash flows which are formed in modern economic condition.

The main conditions for the use of creative thinking in solving the tasks are reviewed.

The necessary elements of creative thinking are determined. The main elements and methods of the creative thinking concept for effective cash flow management are named. In the article the proposed approach to developing an enterprise cash flow management system under risk and uncertainty was presented in the form of a sequence of corresponding steps, and also visualized in the form of a scheme. The critical question of activating the creative thinking of managers in a modern, rapidly changing environment, where standard management methods do not operate and do not have a powerful influence on enterprise activity, are also considered.

Key words: creativity, creative thinking, cash flows, enterprises finance, management.